

PEDAGOGIE WSPÓŁCZESNYCH RUCHÓW KOŚCIELNYCH ODPOWIEDZIĄ NA *FAMILIARIS CONSORTIO*

V Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, które w 1980 r. zwołał papież Jan Paweł II, poświęcone było rodzinie chrześcijańskiej. Podkreślono wówczas potrzebę większej troski duszpasterskiej Kościoła w odniesieniu do rodziny. Stwierdzono też, że ważną rolę w duszpasterstwie rodzin pełnią stowarzyszenia chrześcijańskiej doskonałości, formacji i apostołatu¹. W posynodalnej adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio*, ukazującej zadania rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym, Jan Paweł II podkreśla między innymi, że rodzina będzie stawać się coraz bardziej wspólnotą miłości, jeśli wszyscy jej członkowie będą wspomagani i przygotowywani do odpowiedzialności wobec nowych problemów, przed którymi staną. Odpowiedzialność ta wyraża się w takich postawach, jak wzajemna służba oraz czynny współdziałanie w życiu rodziny. Pomocą w kształtowaniu takich postaw mogą być współczesne ruchy i nowe wspólnoty kościelne. We wspomnianej adhortacji papież uważa, że należy „uznać i ocenić (...) rozmaite wspólnoty kościelne, różne grupy i liczne ruchy, zaangażowane na różny sposób, z różnego tytułu i na różnych poziomach w duszpasterstwie rodzin” (FC 72).

W 30 lat po tym przesłaniu Jana Pawła II warto podjąć próbę oceny jego realizacji. Celem tej refleksji zatytułowanej „Pedagogie współczesnych ruchów kościelnych odpowiedzią na *Familiaris consortio*” jest ukazanie w zarysie realizacji pedagogicznych wskazań tejże adhortacji w życiu i działalności współczesnych ruchów i wspólnot kościelnych na rzecz rodziny. Na początku artykułu zostaną wyjaśnione zasadnicze dla tego studium kategorie: *pedagogia* oraz *ruchy kościelne*. Następnie na przykładzie trzech ruchów działających na terenie archidiecezji katowickiej zarysują ich pedagogie na rzecz małżeństwa i rodziny, by na koniec, poprzez analityczno-syntetyczne spojrzenie na założenia tych ruchów, wydobyć ich cechy wspólne oraz specyficzne, w kontekście zadań rodziny chrześcijańskiej wyznaczonych przez papieża Jana Pawła II w *Familiaris consortio*.

¹ Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Familiaris consortio*, Watykan 1981, nr 72 [odtąd cyt. FC]. V Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne odbyło się w dniach 26 września – 25 października 1980 r. na temat „Rodzina chrześcijańska”. 22 listopada 1981 r. Jan Paweł II ogłosił posynodalną adhortację apostołską *Familiaris consortio*.

1. PODSTAWOWE KATEGORIE POJĘCIOWE – *PEDAGOGIA I RUCHY KOŚCIELNE*

Pedagogia – jest to pojęcie występujące obok kategorii *pedagogika* w naukowych rozważaniach na temat spraw wychowania. Nie jest łatwo precyzyjnie określić zakres znaczeniowy tych dwu pojęć. Wprawdzie rozróżnia się te terminy, lecz także stosuje się je zamiennie z przeświadczeniem, że *pedagogika* jest pojęciem szerszym od *pedagogii*. Potocznie słowo *pedagogia* oznacza zespół środków i metod nauczania, czy wychowania².

W pedagogice naukowej na gruncie polskim pojęcie *pedagogia* zostało zastosowane po raz pierwszy przez Henryka Rowida (1877–1944). Łączy je on z tradycją platońską i umieszcza w szczególnym związku z wychowaniem moralnym. *Pedagogia* to, jego zdaniem, „świadome i celowe oddziaływania osobowości kierującej rozwojem duchowym dzieci i młodzieży”³. Stefan Kunowski (1909–1977) natomiast, poszerzając to znaczenie, uważa, że termin *pedagogia* oznacza całe dzieło wychowywania, zespół czynności i umiejętności wychowawczych. *Pedagogię* będącą owocem talentu wychowawcy nazywa on „sztuką sztuk”, jako że działa ona „w trudnym materiale ludzkim, który przejawia dążenie do samodzielności”⁴. *Pedagogia* traktuje więc o wychowanku, wychowankach i procesie prowadzenia (kierowania), tj. o metodzie oraz o programie formacji intelektualnej i moralnej⁵. W takim ujęciu terminem tym określa się pedagogię domową, szkolną, Kościoła a także nowych ruchów i wspólnot kościelnych⁶.

Ruchy kościelne to konkretna rzeczywistość eklezjalna, tworzona przede wszystkim przez osoby świeckie⁷. Są one odpowiedzią na soborowe wskazanie potrzeby ożywienia życia wspólnotowego. Sobór Watykański II w swoich dokumentach wyraźnie akcentuje, że człowiek staje się sobą przez innych oraz przez bycie dla innych, i że to właśnie we wspólnocie osób dochodzi do skutku braterski dialog pomiędzy ludźmi⁸. Współczesne ruchy kościelne u swoich podstaw, jakby w sferze duchowych fundamentów, sięgając do korzeni chrześcijaństwa, uznają

² Por. W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1999, s. 381.

³ H. Rowid, *Podstawy i zasady wychowania*, Warszawa 1946, s. 48.

⁴ Por. S. Kunowski, *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Warszawa 2005, s. 26.

⁵ Por. *Pedagogia*, w: *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. IV, praca zbiorowa, Warszawa 2005, s. 88.

⁶ Zob. F. Blachnicki, *Ruch Światło-Życie jako pedagogia nowego człowieka. Kim jest człowiek*, Krościenko 1999.

⁷ Zob. A. Petrowa-Wasilewicz, *Leksykon ruchów i stowarzyszeń w Kościele*, Warszawa 2000, s. 37; P. Libera, *Rola ruchów kościelnych w Europie na podstawie Adhortacji Jana Pawła II „Ecclesia in Europa”*, Nowe Miasto 2 (2004), s. 8-13; J. Ratzinger, *Ruchy kościelne i ich teologiczne miejsce*, Communio 6,19 (1999), s. 78-102.

⁸ Por. Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, Rzym 1965, nr 23-24; Ch. Hegge, *Il Vaticano II e i moviemnti ecclesiali – una recezione carismatica*, Roma 2001.

miłość Boga i bliźniego za podstawową zasadę życia wspólnoty. Akcentują w życiu wspólnotowym niezwykłą wartość każdego człowieka, jego suwerenność, indywidualność i niepowtarzalność, odwołując się przy tym do zasad wypracowanych w nurcie myślowym, określanym ogólnie jako *personalizm chrześcijański*⁹.

Nauczycielski Urząd Kościoła od samego początku oganiał nowe ruchy i wspólnoty kościelne swoją troską i wspierał je na drodze realizacji własnych charyzmatów. O znaczeniu eklezjalnym nowych ruchów i wspólnot istniejących w Kościele czytamy między innymi w takich dokumentach kościelnych jak posynodalne adhortacje apostołskie *Christifideles laici* (nr 29-30) i *Ecclesia in Europa* (nr 28-29) oraz encyklika *Redemptoris missio* (72).

Jan Paweł II, postrzegając ruchy jako „bogactwo Kościoła”¹⁰, podkreśla, że są one wyrazem wielkiej różnorodności charyzmatów, metod wychowawczych, form i celów apostołatu¹¹. Natomiast papież Benedykt XVI, który fenomen ruchów kościelnych śledził z pasją teologa i pasterza już od połowy lat 60. XX w.¹², podkreśla, że są one „jedną z najważniejszych nowości, jakie Duch Święty wzbudził w Kościele dla realizacji Soboru Watykańskiego II”¹³.

Każdy z ruchów realizuje wiele funkcji i zadań wynikających z jego „religijnej natury” oraz specyficznego charyzmatu udzielonego założycielowi ruchu w konkretnych okolicznościach i formach¹⁴. Swoją działalnością obejmują one wszystkie dziedziny życia, stawiając sobie jako jeden z ważnych celów także wychowanie człowieka. I w tym sensie możemy mówić o pedagogicznej funkcji kościelnych ruchów religijnych¹⁵. Podkreślił to Benedykt XVI w swoim przesłaniu do uczestników II Światowego Kongresu Ruchów Kościelnych i Nowych Wspólnot, który odbył się w 2006 r. w Rzymie. Wyrażając słowa wdzięczności wobec ruchów, powiedział między innymi: „należyście do żywej struktury Kościoła, który jest wam wdzięczny za (...) rozwijaną coraz bardziej formację rodzin chrześcijańskich, za

⁹ *Personalizmem chrześcijańskim* określa się tę grupę teoretycznych inspiracji, która wychodząc bezpośrednio z początków personalizmu E. Mouniera (1905–1950) i J. Maritaina (1882–1973), w bezpośredni i ewidentny sposób nawiązuje do chrześcijaństwa w definiowaniu podstawowych kategorii – w tym osoby oraz wspólnoty, odwołując się w tym względzie do nauczania pierwszych soborów i roli prawdy o Bogu w Trójcy Osób Boskich, jak również nauczania wielkich Doktorów Kościoła, m.in. św. Augustyna (354–430) czy teologiczno-filozoficznej doktryny św. Tomasza z Akwinu (1225–1274).

¹⁰ Zob. Jan Paweł II, *Jesteście bogactwem Kościoła*. Przesłanie do uczestników Światowego Kongresu Ruchów Kościelnych. Watykan, 28 maja 1998, L'Osservatore Romano, wyd. pol. 8-9,10 (1998), s. 34.

¹¹ Por. tamże.

¹² Por. J. Ratzinger, *Ruchy kościelne i ich teologiczne miejsce...*, s. 78-102.

¹³ Benedykt XVI, *Do biskupów uczestniczących w seminarium zorganizowanym przez Papieską Radę ds. Świeckich nt. ruchów kościelnych*. Rocca di Papa 17.05.2008. <http://info.wiara.pl/doc/175590.Benedykt-XVI-Potrzeba-otwartosci-na-ruchy-kościelne> (4.06.2011). Zob. też: J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Nowe porwy Ducha. Ruchy odnowy w Kościele*, Kielce 2006.

¹⁴ Por. Jan Paweł II, *Jesteście bogactwem Kościoła...*, s. 34.

¹⁵ Por. T. Ożóg, *Wychowanie chrześcijańskie w kościelnych ruchach religijnych*, w: *Wychowanie chrześcijańskie. Między tradycją a współczesnością*, red. A. Rynio, Lublin 2007, s. 953.

opiekę, jaką otaczacie w waszych środowiskach powołania do kapłaństwa służebnego i życia konsekrowanego¹⁶.

Niektóre z ruchów wypracowują własne, oryginalne systemy wychowania, które możemy ująć jako specyficzne dla danego ruchu pedagogie. W Polsce istnieje około 150 nowych ruchów i wspólnot kościelnych, zrzeszających około 2,5 mln osób¹⁷. Na potrzebę tego studium przedstawię w zarysie trzy ruchy działające na terenie metropolii katowickiej, z grupy rodzimych ruchów: Domowy Kościół (DK) wyrosły na fundamencie Ruchu Światło-Życie (RŚ-Ż) oraz Ruch Rodzin Nazaretańskich (RRN), natomiast spośród ruchów zagranicznych działających w Polsce: Ruch Nowe Rodziny (NR), stanowiący rodzinne odgałęzienie Ruchu Focolari (RF).

2. DOMOWY KOŚCIÓŁ (RUCH ŚWIATŁO-ŻYCIE)

Domowy Kościół jest to rodzinna gałąź Ruchu Światło-Życie, który powstał na początku lat 60. XX w. z inicjatywy ks. Franciszka Blachnickiego (1921–1987), ogłoszonego 9 grudnia 1995 r. sługą Bożym¹⁸. Do jego licznych dokonania duszpasterskich i naukowych zaliczyć należy: Krucjatę Wstrzemięźliwości, Ruch Światło-Życie, Krajowe Duszpasterstwo Służby Liturgicznej, Krucjatę Wyzwolenia Człowieka, Plan *Ad Christum Redemptorem*, Chrześcijańską Służbę Wyzwolenia Narodów oraz działalność naukową w dziedzinie teologii pastoralnej, katechetyki i liturgiki w Instytucie Teologii Pastoralnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego¹⁹. Pozostawił także bogaty dorobek naukowy, popularno-naukowy i ascetyczno-formacyjny (w tym wiele homilii i konferencji w zapisie magnetofonowym)²⁰.

Chcąc przybliżyć pedagogię Domowego Kościoła, należy najpierw ukazać główne idee pedagogii nowego człowieka, wypracowanej przez ks. F. Blachnickiego i stanowiącej bazę dla Domowego Kościoła. Wyznaczają ją trzy główne elementy: 1) Światło-Życie jako formuła, która określa istotny element ideału wychowawczego, tzn. ideał człowieka zintegrowanego, oraz swoisty postulat metodyczny, który polega na stałym dążeniu do jedności światła i życia, 2) Oaza wychowawcza jako metoda formacji, która polega na próbie intensywnego zastosowania wszystkich zasad pedagogii nowego człowieka w specjalnie stworzonym środowisku życia według określonego systemu wartości, 3) Mała grupa jako zasadnicza struk-

¹⁶ Benedykt XVI, *Przesłanie do uczestników II Światowego Kongresu Ruchów Kościelnych i Nowych Wspólnot*. Watykan, 22 maja 2006, <http://www.orrk.pl/index.php/ruchy-katolickie-w-kociele-i-spoecestwie/123-niecie-wiato-chrystusa-do-wszystkich-srodowisk> (05.06.2011).

¹⁷ Por. *Ruchy katolickie o beatyfikacji*, KAI, 16.04.2011, <http://ekai.pl/wspolnoty/x40700/ruchy-katolickie-o-beatyfikacji/> (04.04.2011).

¹⁸ Zob. A. Wojtas, *Apostoł Żywego Kościoła*, Kraków 2003.

¹⁹ Por. A. Wodarczyk, *Prorok żywego Kościoła*, Katowice 2008.

²⁰ Zob. *Bibliografia prac ks. F. Blachnickiego*, Krościenko n. D., 2002.

tura formacyjna, która zapewnia ciągłość procesu wychowawczego, umożliwiając wzrost nowego człowieka również w warunkach codzienności²¹.

Osadzenie życia i działalności Domowego Kościoła na charyzmacie Ruchu Światło-Życie odbywa się w szczególności poprzez: kształtowanie swoich członków w duchu formuły jedności Światło-Życie, doprowadzenie ich do przyjęcia Chrystusa jako osobistego Pana i Zbawiciela (idea Nowego Człowieka), dążenie do pełnego i odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu Kościoła lokalnego (idea Nowej Wspólnoty), budowanie i propagowanie kultury opartej na zasadach chrześcijańskich (idea Nowej Kultury), podejmowanie służby na rzecz moralnej odnowy Narodu, zwłaszcza przez Krucjatę Wyzwolenia Człowieka i troskę o obronę życia od poczęcia aż do naturalnej śmierci.

Domowy Kościół jest połączeniem charyzmatów Ruchu Światło-Życie i międzynarodowego ruchu małżeństw katolickich Equipes Notre-Dame (END – Wspólnoty Matki Najświętszej), który został założony w 1938 r. we Francji przez ks. Henri Caffarela (1903–1996) i cztery pary małżeńskie²². Istotny wkład w rozwoju DK miała siostra Jadwiga Skudro RSCJ (1914–2009). Podstawowe założenia DK wyrażone są w dokumencie *Zasady Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie*, który został zatwierdzony *ad experimentum* przez biskupa delegata KEP w 2001 r.²³ W centrum swych celów DK stawia urzeczywistnianie soborowej wizji rodziny chrześcijańskiej poprzez budowanie rodziny jako Kościoła domowego (stąd nazwa)²⁴. Rodzina ma stawać się miejscem permanentnego katechumenatu (deutero-katechumentau), czyli nieustannej formacji wiary wszystkich jej członków.

Program formacyjny DK jest oparty o nauczanie Kościoła, zwłaszcza Soboru Watykańskiego II oraz zasad formacyjnych RŚ-Ż i END. Podstawę zasad formacyjnych stanowią: *zobowiązania*, które obligują członków DK do codziennych i okresowych praktyk służących pogłębianiu wspólnoty z Bogiem i wewnątrz rodziny. Należą do nich: życie modlitwą, która prowadzi do osobistego spotkania z Chrystusem, swoim Zbawicielem (Namiot spotkania)²⁵; życie słowem Bożym, tak by stawało się ono słowem życia²⁶; dialog małżeński, reguła życia, czyli systematyczna praca nad sobą, swoim małżeństwem i rodziną; oraz systematyczne uczestnictwo w formacyjnych spotkaniach kręgów i przynajmniej raz w roku

²¹ Por. F. Blachnicki, *Ruch Światło-Życie jako pedagogia...*, s. 10.

²² Zob. S. Wawrzyszkievicz, *Małżeństwo drogą świętości. Duchowość małżeńska w doświadczeniu Equipes Notre-Dame*, Kraków 2005; Z. Nosowski, *Parami do nieba*, Warszawa 2004; H. Caffarel, *Weź do siebie Maryję, twą małżonkę*, Kraków 1997.

²³ M. Ostrowski, *Ruch Domowego Kościoła*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński, Lublin 2006, s. 755.

²⁴ Zob. B. Biela, *Parafia miejscem urzeczywistniania się komunii Kościoła*, Katowice 2006, s. 211-212.

²⁵ Zob. F. Blachnicki, *Konferencja wygłoszona 8 sierpnia 1973 r. w Krościenku*, w: *Panie, naucz nas modlić się*, cz. 1, Krościenko 1999, s. 29-34; tenże, *Fragmenty konferencji wygłoszonej 31 stycznia 1987 r. w Carlsbergu*, w: *Panie, naucz nas...*, s. 41-43.

²⁶ Tenże, *O słowie Bożym. Homilie, Światło-Życie*, Lublin 1994, s. 19-21.

w rekolekcjach formacyjnych²⁷. Członkowie DK po przeżyciu formacji podstawowej podejmują formację permanentną, na którą się składa: ciągłe pogłębianie formacji podstawowej; realizacja miesięcznych tematów według materiałów proponowanych przez Centralną Diakonię DK lub według własnego wyboru; udział w rekolekcjach i sesjach tematycznych DK; Triduum Paschalne przeżywane w formie rekolekcyjnej we własnej parafii albo wyjazdowe; udział w rekolekcjach organizowanych przez RŚ-Ż i innych²⁸.

Cechą charakterystyczną DK jest także propagowanie duchowości małżeńskiej, ukierunkowanej na dążenie do świętości w jedności ze współmałżonkiem, w przekonaniu, że prawdziwa jedność małżeńska stwarza najlepsze warunki do dobrego wychowania dzieci w duchu chrześcijańskim. Obejmuje ona życie sakramentalne, zwłaszcza eucharystyczne; dawanie świadectwa w małżeństwie, rodzinie i wobec innych ludzi o swoim spotkaniu z Chrystusem oraz postawa służby we wspólnocie Kościoła, według otrzymanych darów²⁹.

W archidiecezji katowickiej rekolekcje dla rodzin, tzw. Oaza Rodzin, odbyły się po raz pierwszy w 1973 r. Rekolekcje oazowe przeżyło wówczas 51 rodzin³⁰, po czym stopniowo zaczęły powstawać wspólnoty małżeństw w ramach Ruchu Żywego Kościoła przyjmując potem nazwę *Domowy Kościół*.

Struktura ruchu w archidiecezji jest oparta o tzw. rejon, które stanowią jego podstawową jednostkę. Na terenie archidiecezji jest ich 26 i zasadniczo pokrywają się one z 33 dekanatami (administracyjnymi częściami diecezji)³¹. Za koordynację pracy formacyjnej w rejonie jest odpowiedzialny moderator rejonowy – kapłan (w oparciu o dekret Ks. Arcybiskupa) oraz para rejonowa. Do zadań moderatora należy organizowanie dni wspólnoty, uczestnictwo w diecezjalnych dniach wspólnoty moderatorów i moderatorek, natomiast para rejonowa koordynuje działania Ruchu na terenie rejonu, współpracując ściśle z moderatorem rejonowym. Członkowie DK angażują się w rozmaite posługi na terenie swych parafii i diecezji, szczególnie w formacje rodzin, animowanie liturgicznego i modlitewnego życia, poradnictwo przedmałżeńskie i rodzinne, propagowanie naturalnych metod planowania rodziny, ruch obrony dzieci nienarodzonych i duchowej adopcji dziecka poczętego. Otwartość DK na każdego ukazują takie jego inicjatywy i działania, jak służba charytatywna, ewangelizacja środowiska, rodzinne weekendy oraz wycieczki i zabawy.

²⁷ Por. *Ruch Światło-Życie*, w: *Katolickie ruchy, stowarzyszenia i wspólnoty modlitewne w Archidiecezji Katowickiej*, red. P. Kurzela, A. Liskowacka, Katowice 2000, s. 59-60.

²⁸ *Zasady Domowego Kościoła gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie zatwierdzone przez KEP na 335. Zebraniu Plenarnym, które odbyło się w Warszawie w dniach 8-9 marca 2006 roku*, <http://www.dk.oaza.pl/v7/formacja.php?rdz=4> (05.04.2011).

²⁹ Por. M. Ostrowski, *Ruch Domowego Kościoła...* s. 756.

³⁰ Por. *Ruch Światło-Życie*, w: *Katolickie ruchy, stowarzyszenia...*, s. 59.

³¹ Zob. <http://www.katowice.oaza.pl/wp/rejony/> (05.06.2011).

3. RUCH RODZIN NAZARETAŃSKICH

Jest to międzynarodowy ruch duszpasterstwa rodzin, który powstał z inicjatywy ks. Tadeusza Dajczera (1931–2009). W 1985 r. utworzył on w Warszawie wraz z ks. Andrzejem Buczelem (1951–1994) profesorem Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie i grupą osób świeckich pierwszą wspólnotę ewangelizacyjną, dającą początek temu Ruchowi. W ciągu dwóch lat od chwili formalnego założenia, Ruch bardzo szybko rozprzestrzenił się na terenie Polski, a od roku 1987 zaczęły powstawać wspólnoty zagraniczne (Francja, Hiszpania i Portugalia, Anglia, Holandia i Niemcy). W 1989 r. powstały grupy w Ameryce Północnej i Południowej (Meksyk, Kolumbia, Argentyna, Brazylia, Wenezuela, USA, Kanada) a nawet na Kubie. W latach 90. Ruch Rodzin Nazaretańskich dotarł do Włoch, Austrii, Belgii, na Węgry, Białoruś, Litwę, Łotwę, Ukrainę i Słowację. W 1994 roku powstały wspólnoty w Nowej Zelandii i Zambii, a dwa lata później na Filipinach w Australii i Indiach³².

Główne założenia koncepcji duchowości Ruchu zawarte są w książce *Rozważania o wierze* autorstwa Założyciela³³. Programem Ruchu jest dążenie do świętości. Środkiem do tego jest ewangeliczna duchowość, realizowana w sposób radykalny w życiu, postawach i wyborach. Jej charakterystycznymi cechami są: *chrystocentryzm*, wyrażający się w dążeniu do pełnej komunii z Chrystusem Odkupicielem, który jest dla członków Ruchu wzorem całkowitego oddania się człowiekowi; *ideał Nazaretu*, który jest realizowany poprzez naśladowanie Jezusa w Jego ubóstwie, pokorze i uniżeniu; *eucharystyczność*, która wyraża się częstym uczestnictwem we mszy św. oraz w stałej łączności z darem Eucharystii; *umiłowanie środków ubogich*, takich jak m.in. wyrzeczenie, zaparcie się siebie, modlitwa, jako doskonała pomoc w drodze do Boga; *maryjność*, która polega na przyjmowaniu postawy zawierzenia Matce Bożej jako Matce Kościoła; *eklezyjalność*, dotycząca relacji z hierarchią Kościoła partykularnego, postrzegana jako szczególny kanał łaski, z którego rodzi się relacja synowskiej miłości i posłuszeństwa wobec biskupów³⁴.

Do cech charakterystycznych duchowości Ruchu należy także poddanie się kierownictwu duchowemu w celu systematycznego pogłębiania życia wewnętrznego oraz podkreślanie konieczności przyjmowania całej prawdy o sobie, tzn. swojej człowieczej słabości i grzeszności. Ma to prowadzić do uwolnienia się od iluzji oraz głębokiego doznania Bożego Miłosierdzia³⁵.

³² Por. I. Budziak, *Świętość w codzienności*, Postscriptum 1 (1997), s. 77-81.

³³ Zob. T. Dajczer, *Rozważania o wierze. Z zagadnień teologii duchowości*, Częstochowa 1997.

³⁴ Por. *Statut Rodzin Nazaretańskich*, Warszawa 1993. Zob. *Ruch Rodzin Nazaretańskich. Kim jesteśmy? Nasza tożsamość*, Tekst zatwierdzony w Zakroczymiu 21 maja 2011 r. podczas dni skupienia animatorów diecezjalnych w obecności ks. Pawła Gwiazdy, asystenta krajowego RRN, <http://rrn.info.pl/component/content/article/3-ogolne/240-24v-qruch-rodzin-nazaretańskich-kim-jestesmy-nasza-tozsamoscq.html> (05.06.2011).

³⁵ Por. *Ruch Rodzin Nazaretańskich*, w: *Katolickie ruchy, stowarzyszenia...*, s. 51.

Formacja do dojrzałości małżeńskiej w RRN obejmuje takie płaszczyzny życia jak: powołanie małżeńskie, wierność prawdzie małżeństwa (czystość małżeńska), miłość małżeńska, odpowiedzialne rodzicielstwo oraz etyczny wymiar płodności³⁶.

Ruch funkcjonuje w oparciu o strukturę diecezjalną, podkreślając więź z Kościołem lokalnym. W diecezjach kierują nim księża moderatorzy mianowani przez biskupów diecezjalnych. Struktura terytorialna RRN jest włączona w strukturę diecezjalno-parafialną Kościoła. Obejmuje ona podział na rejony odpowiadające dekanatom. Członkowie Ruchu spotykają się we wspólnotach parafialnych lub specjalistycznych, np. dziecięcych, gimnazjalnych, młodzieżowych, studenckich, młodych małżeństw, grupach zawodowych (lekarzy, prawników, nauczycieli, artystów, polityków, niepełnosprawnych).

Wspólnoty są animowane przez osoby świeckie, które ściśle współpracują w zakresie spraw duchowych z kapłanami. Działalność apostolska Ruchu jest ukierunkowana na najbliższe środowisko parafialne. Członkowie RRN we współpracy z księdzem proboszczem włączają się aktywnie w aktualne potrzeby własnej parafii w obszarze: umacniania życia religijnego małżonków, organizowania pomocy w wychowaniu dzieci, tworzenia oparcia materialnego dla rodzin dotkniętych nieszczęściem, stwarzania warunków do pogłębionej formacji religijnej rodzin: dzieci i rodziców, upowszechnienia doktryny Kościoła na temat etyki małżeńskiej i rodzinnej.

Stała formacja członków RRN dokonuje się podczas cotygodniowych spotkań w małych grupach, konferencji głoszonych przez Księżę z Ruchu, rekolekcji adwentowych i wielkopostnych, pielgrzymek (w tym – raz w roku Międzynarodowa Pielgrzymka Ruchu na Jasną Górę); rekolekcji letnich (przeważnie w Tatrach) oraz rekolekcji zimowych (w górach).

W Archidiecezji katowickiej grupy RRN spotykają się raz w tygodniu w kilku miastach (Katowicach, Chorzowie, Tarnowskich Górach, Rybniku oraz w Gliwicach).

4. NOWE RODZINY (RUCH FOCOLARI)

Ruch Nowe Rodziny (Movimento Famille Nuove), powstał w 1967 r. we Włoszech w odpowiedzi na narastający w świecie kryzys rodziny. Ma on swoje korzenie w międzynarodowym Ruchu Focolari³⁷ (Movimento dei Focolari),

³⁶ Zob. *Formacja do dojrzałości małżeńskiej i rodzinnej w Ruchu Rodzin Nazaretańskich*, wybór tekstów B. Szewc, Warszawa 2002.

³⁷ Nazwa *focolare* (wł. ognisko domowe) została nadana przez społeczność Trydentu rodzącej się wokół Chiary Lubich wspólnocie, którą wyróżniała ewangeliczna miłość wzajemna.

który zrodził się we Włoszech w 1943 r. z inicjatywy Chiary Lubich (1920–2008)³⁸. Celem RF jest przyczynianie się do zjednoczenia rodziny ludzkiej pojęte jako dążenie do powszechnego braterstwa, co znajduje swoje źródło w słowach modlitwy Jezusa: „Aby wszyscy stanowili jedno” (J 17,21), odczytywanej przez Ruch jako jego testament. W ciągu prawie 70 lat swego istnienia Ruch rozprzestrzenił się w 180 krajach, obejmując swym zasięgiem ponad 2 mln osób z różnych narodów, kultur i religii. Są to osoby świeckie i w stanie duchownym, w różnym wieku i z różnych warstw społecznych. W Polsce Ruch jest obecny od 1967 r.

Ruch Focolari w swoich poglądach na wychowanie człowieka opowiada się za fundamentalną rolą rodziny jako podstawowego środowiska wychowawczego. Cel wychowania, którym dla Ruchu jest jedność człowieka z Bogiem i ludzkością, istnieje jako „wewnętrzna intuicja”, lecz – zdaniem Ch. Lubich – należy ukonkretnić ją poprzez takie działania wychowawcze, które są zgodne z wymaganiami jedności³⁹. Podstawowym wymaganie jest tu ewangeliczna miłość wzajemna, stanowiąca podstawę wyprowadzenia metod i środków wychowania do jedności. Pedagogia jedności RF jaką ujawnia jego prawie 70-letnie doświadczenie wspólnoty w różnych kręgach kulturowych, jawi się jako pewnego rodzaju filozofia humanizmu oparta na chrześcijańskiej antropologii.

Szczególną rolę w rozwoju RF w obszarze życia rodzinnego i społecznego spełnił Włoch Igino Giordani (1894–1980), którego Ch. Lubich uważa za współzałożyciela zarówno Ruchu Focolari, jak i Nowych Rodzin. Gdy w 1948 r. I. Giordani spotkał się z Ch. Lubich, miał 53 lata, był mężonkiem i ojcem czworga dzieci, posłem we włoskim parlamencie, pisarzem i dziennikarzem. Jako znawca życia świętych – był hagiografem – poszukiwał takiej formy chrześcijańskiego życia, która pozwoliłaby mu, jako żonatemu, poświęcić je Bogu⁴⁰. Spotkanie z Ch. Lubich i rodzącą się wspólnotą stało się dla I. Giordaniego potwierdzeniem, że człowiek świecki, umocniony siłą wspólnoty, w swoim codziennym życiu może dążyć do świętości. I. Giordani włączył się w rodzący się Ruch, wnosząc w niego całe bogactwo swojej duchowości i intelektu⁴¹. W doświadczeniu duchowym Ch. Lubich i pierwszej wspólnoty focolare I. Giordani intuicyjnie wyczuwał nowość dla osób żyjących w związku małżeńskim. Dzięki niemu wspólnoty focolare – składające się do tego czasu wyłącznie z osób żyjących w dziewictwie i celibacie – zaczęły przyjmować, jako swoich konstytutywnych członków, również osoby

³⁸ Właściwie Sylwia Lubich, imię *Chiara* przyjęła, jako tercjarka III Zakonu św. Franciszka, poruszona świętością Klary z Asyżu, por. F. Zambonini, *Przygoda jedności*, Kraków 1995, s. 34; Ch. Lubich, *Charyzmat jedności*, Kraków 2008.

³⁹ Por. Ch. Lubich, *Charyzmat jedności i pedagogika*, w: tamże, *Charyzmat jedności...*, s. 318.

⁴⁰ Zob. I. Giordani, *Memorie di un cristiano ingenuo*, Roma 1994.

⁴¹ Jest on autorem kilkunastu książek (wydanych przez Città Nuova Editrice), w których opisuje wpływ charyzmatu jedności na życie rodzinne i społeczne, zob. m.in.: I. Giordani, *Memorie di un cristiano ingenuo*, Roma 1981; tenże, *Famiglia comunità d'amore*, Roma 1969; tenże, *La rivoluzione cristiana*, Roma 1969; tenże, *Laicato e sacerdozio*, Roma 1964; tenże, *Cristianizzare la politica*, Roma 1962.

żyjące w związku małżeńskim. I. Giordani stał się pierwszym *fokolarinem małżonkiem*, otwierając w Kościele nową drogę dla małżeństw⁴². Jego pełne zaangażowanie się w Ruchu wraz z małżonkami Annamarią i Danillo Zanzucchi było dla wielu rodzin impulsem do przyjęcia idei jedności w życiu rodzinnym i małżeńskim, zapoczątkowując w łonie RF ruch Nowe Rodziny o szerokim zasięgu oddziaływaniu, angażujący się przede wszystkim dla rodzin. Główne cele NR to: doskonalenie życia we własnej rodzinie (jedność wyznaczająca nowy styl relacji małżeńskich, rodzicielskich, rodzinnych i społecznych, gdzie szczególnie podkreśla się wzajemność w miłości); świadczenie własnym życiem o wartości jedności małżeńskiej i rodzinnej; przekazywanie innym rodzinom chrześcijaństwa dynamicznego, w formie *duchowości jedności*; formowanie rodzin poprzez takie środki, jak spotkania dla rodzin i narzeczonych, dawanie świadectwa, organizowanie czasowych *szkół dla rodzin*, inicjowanie działalności wydawniczej poświęconej zagadnieniom rodziny i wychowania; objęcie formacją narzeczonych, prowadzenie dla nich kursów i spotkań; otoczenie opieką osób owdowiałych; wspomaganie rodzin zagrożonych rozpadem lub rozwodem.

Ponad 40-letnia działalność NR ujawniła pewną nową „kulturę rodzinną”, która opiera się na czterech podstawach: duchowość, wychowanie, prospołeczność, solidarność⁴³. Doświadczenie jedności właściwe dla NR urzeczywistnia się w trzech zasadniczych obszarach: w życiu małżonków, rodziny i wspólnoty rodzin.

Formacja w NR, która jest ukierunkowana na życie jednością, odbywa się w małych *kregach rodzin*, liczących od kilku do kilkunastu rodzin; w czasowych szkołach formacyjnych (*szkoły rodzin*) oraz podczas międzynarodowych sympozjów i kongresów. Podstawowe treści tej formacji to nauczanie Kościoła katolickiego na temat życia małżeńskiego i rodzinnego oraz *duchowość jedności*. W życiu małżeńskim małżonkowie stosują także tzw. *narzędzia duchowości wspólnotowej* (pakt małżeński, dzielenie się doświadczeniami życia słowem Bożym, godzina prawdy, rozmowa), co wzmacnia jedność w rodzinie i kształtuje postawę otwartości na potrzeby innych. Kierując się kulturą dawania, zrodzoną z powszechnie praktykowanej w Ruchu wspólnoty dóbr materialnych, rodziny te oddają nadmiar swoich dóbr do dyspozycji najbiedniejszych⁴⁴.

Postawa otwartości na potrzebujących dotyczy także sfery moralnej. NR obejmują formacją duchową małżeństwa przeżywające kryzysy, a także osoby pozostające w separacji lub po rozwodzie, które we wspólnocie odnajdują siłę do odbudowania osobistej jedności z Bogiem, co staje się podstawą przebaczenia, a w konsekwencji nawiązywania dialogu zmierzającego do przywrócenia jedności małżeńskiej i rodzinnej. Od 2006 r. w Castel Gandolfo odbywają się międzynarodowe spotkania formacyjne dla małżonków żyjących w separacji i rozwiedzio-

⁴² Zob. R. Pinassi Cardinali, *I focolarini sposati, una „via nuova” nella Chiesa*, Roma 2007.

⁴³ Por. <http://www.famiglienuove.org> (03.06.2011).

⁴⁴ Ch. Lubich, *Jaka rodzina, takie społeczeństwo*, w: *taż, Charyzmat jedności...*, s. 264-266.

nych. Istotnym sektorem działania Ruchu Nowe Rodziny jest ten, który dotyczy osób w podeszłym wieku. Są one otaczane szacunkiem i opieką⁴⁵.

Przeżyte doświadczenie jedności we wspólnocie budzi potrzebę przekazywania go nie tylko w formie świadectwa, ale kontynuowania, niejako zaszczepiania w innych środowiskach. Dlatego NR podejmuje na całym świecie liczne inicjatywy, których celem jest wychowanie do życia w jedności⁴⁶. Wśród tych inicjatyw są między innymi: 1) Rodziny focolare – są to rodziny, które nie zaniedbując swoich podstawowych obowiązków, podejmują się formacji innych rodzin w duchu jedności. Do roku 2011 spośród 850 takich rodzin ponad 200 przeniosło się w tym celu do innych krajów na wszystkich kontynentach, w tym jedna rodzina z Polski, która zamieszkała w Islandii⁴⁷; 2) Kongresy międzynarodowe – są to spotkania dla rodzin z całego świata organizowane periodycznie w celu wymiany doświadczeń i poglądów na określone tematy związane z życiem małżeńskim i rodzinnym⁴⁸; 3) Stałe szkoły dla rodzin – to struktury istniejące w *miasteczkach* Ruchu⁴⁹. Tworzą je rodziny pochodzące z różnych krajów. Pierwszą szkołą tego typu jest Szkoła *Loreto*, która powstała w 1982 r. we włoskim miasteczku Ruchu Loppiano koło Florencji⁵⁰; 4) adopcje na odległość – jest to inicjatywa, która zrodziła się w latach 70. XX w. wśród europejskich rodzin Ruchu, w odpowiedzi na problem sieroctwa, jakim został dotknięty Liban po wieloletniej wojnie. Program ten dotyczy obejmowania pomocą materialną – gwarantującą odpowiednie wyżywienie, podstawowe wykształcenie oraz niezbędną opiekę medyczną – dzieci osieroconych lub z ubogich środowisk. Cechą charakterystyczną tej formy pomocy jest zapewnienie dziecku właściwych warunków życia w jego własnym środowisku⁵¹. Członkowie NR podejmują również działalność związaną z adopcją międzynarodową; 5) Family-point – są to kursy formacyjne dla małżeństw prowadzone przez specjalistów z zakresu życia małżeńskiego i rodzinnego⁵².

⁴⁵ W 1997 r. Ruch Nowe Rodziny i Ruch Nowa Ludzkość (społeczny wymiar Ruchu Focolari) zorganizowały międzynarodową konferencję nt. „Społeczeństwo dla każdego wieku” (*Una società per tutte le età*) z udziałem przedstawicieli ONZ. Celem tej konferencji było zwrócenie uwagi opinii publicznej na potrzeby tych osób. Konferencja została powtórzona w wielu krajach, por. <http://www.focolare.org> (03.06. 2011).

Por. N. Pozzi, *Come la famiglia, così la società. Primo reportage su una proposta sociale di Chiara Lubich*, Roma 1995.

⁴⁶ Por. tamże.

⁴⁷ Por. R. Pinassi Cardinali, *I focolarini sposati...*, s. 235-255.

⁴⁸ Tamże, s. 227-233.

⁴⁹ Zob. M. Kozubek, *Wychowanie do życia w społeczności wielokulturowej na przykładzie „Miasteczka” Loppiano we Włoszech*, w: *Miejsce kultur etnicznych i regionalnych w jednoczącej się Europie*, red. Z. Jasiński, T. Lewowicki, Warszawa–Cieszyn–Opole 2008, s. 199-214; R. Saltini, *Laboratorium społeczności chrześcijańskiej*, Nowe Miasto 3 (2006), s. 14-15.

⁵⁰ Zob. www.loppiano.it (0 5.06.2011).

⁵¹ W roku 2011 taką adopcją objęto ponad 18 tys. dzieci w 90 projektach prowadzonych w 53 krajach na wszystkich kontynentach, por. <http://www.forumsad.it> (05.06.2011). Zob. P. Gabriele, *Pomiędzy Włochami a Azją*, Nowe Miasto 2 (2004), s. 26-27.

⁵² Zob. G. Bianco, *Una famiglia grande come il mondo. La storia della Scuola Loreto di Loppiano*, Roma 2008, s. 120.

W roku 2011 Ruch Nowe Rodziny liczy 300 tys. członków i ponad 4 mln sympatyków⁵³. W Polsce NR działa od lat 70. XX w. i jest rozpowszechniony szczególnie na Lubelszczyźnie, Mazowszu oraz w Małopolsce i na Śląsku.

Podstawowa formacja małżeństw odbywa się podczas miesięcznych spotkań w tzw. kręgach rodzin, a także podczas kilkudniowych wakacyjnych rekolekcji Mariapoli. Od dwu lat Ruch organizuje także tygodniowe rekolekcje dla całych rodzin, tzw. Mariapoli wakacyjne. Ponadto corocznie w Centrum Formacyjnym Ruchu Focolari w Trzciance (gmina Garwolin) odbywają się ogólnopolskie spotkania formacyjne dla małżonków fokolarynów.

Celem formacji jest nie tylko dążenie do doskonałości osobistej i małżeńskiej, pojmowane jako dążenie do świętości, lecz także wspólnotowe ożywianie istniejących struktur na rzecz rodziny duchem ewangelicznej jedności. Dlatego członkowie Ruchu angażują się w prace parafialnych poradni życia rodzinnego, rad parafialnych, a także rad ruchów i wspólnot kościelnych (na poziomie parafii, diecezji i całego kraju). Podejmują także adopcje na odległość, wolontariat w hospicjach oraz domach pomocy społecznej. Ruch organizuje także spotkania dla narzeczonych i dla młodych małżeństw. Na terenie metropolii katowickiej Ruch Nowe Rodziny działa od 30 lat. Spotkania kręgów rodzin odbywają się w: Katowicach, Tychach, Wodzisławiu Śląskim, Chorzowie i Zabrze. Ponadto corocznie Ruch organizuje w Katowicach otwarte sympozja popularnonaukowe, na których podejmowane są zagadnienia związane z wyzwaniem stojącymi przez współczesną rodziną.

5. PEDAGOGIE RUCHÓW NA RZECZ RODZINY – ELEMENTY WSPÓLNE I SPECYFICZNE

W świetle ukazanych głównych założeń pedagogii wybranych ruchów spojrzmy teraz na nie porównawczo w kluczu dwu kryteriów. Pierwszym jest pedagogiczna odpowiedź ruchów na wyznaczone w *Familiaris consortio* zadania współczesnej rodziny chrześcijańskiej, wskazująca jednocześnie elementy wspólne ruchów. Drugim jest cecha charakterystyczna pedagogii poszczególnych ruchów. To kryterium pozwala dostrzec ich różnorodność i bogactwo jakim obdarzają rodziny.

Jan Paweł II, podkreślając, że „istota i zadania rodziny są ostatecznie określone przez miłość” (FC 17), osadza te zadania w czterech zasadniczych obszarach życia rodziny. Są to: tworzenie wspólnot osób, służba życiu, udział w rozwoju społeczeństwa oraz uczestnictwo w życiu i misji Kościoła (FC 17). Miłość jako wartość i zasadniczy fundament relacji międzyosobowych stanowi *porro unum* życia i działania opisanych ruchów.

Pierwsze z zadań, jakie stoi wobec rodziny, dotyczy „tworzenia wspólnoty osób” (FC 18-27). Jest ono istotowo zbieżne z samym istnieniem ruchów. Każdy

⁵³ Por. <http://www.famiglienuove.org> (05.06.2011).

z nich w specyficznej formacji małżeństw podkreśla aspekt *communio* (FC 18-20). W oparciu o metodę pracy małych grup, relacja małżonków jest umacniana takimi formami wychowawczymi jak *dialog małżeński*, *dzielenie się życiem* (DK, RRN); *dzielenie się doświadczeniami i godzina prawdy* (NR). W wychowaniu do wspólnotowości w tych ruchach wskazuje się także na szerszy zakres komunii rodziny (FC 21). Znajduje ona swoją przestrzeń realizacji we wspólnotach ruchu. Służą temu podstawowe struktury formacyjne ruchów, jak: małe grupy, kręgi małżeństw, kręgi rodzin i szkoły rodzin. Są one autentycznymi i dynamicznymi wspólnotami wychowawczymi, realizującymi – każdy w sposób wyznaczony przez własny charyzmat – zarówno założenia eklezjalne, jak i wskazania personalizmu chrześcijańskiego dotyczące zasad budowania wspólnoty. Należą do nich między innymi: wzorowanie relacji małżeńskiej i rodzinnej na relacji trynitarniej, opieranie modelu funkcjonowania rodziny na Świętej Rodzinie; bycie bezinteresownym darem dla innych poprzez dobrowolne, świadome i aktywne uczestnictwo we wspólnocie a także osadzanie dynamiki relacji międzyosobowych i wspólnotowych na miłości wzajemnej.

Drugie zadanie rodzin wskazane w FC jest związane ze „służbą życiu” (FC 28-41). W programach formacyjnych ruchów, opierających się na integralnej wizji człowieka i jego powołania (FC 32), uwzględnia się formację moralną małżonków, która jest realizowana poprzez dni skupienia, kursy, rekolekcje, szkoły rodzin i kongresy rodzin. Opowiadając się za prawem do życia od chwili jego poczęcia aż do naturalnej śmierci, ruchy te konsekwentnie działają na rzecz tego prawa rozszerzając kulturę życia np.: DK poprzez Krucjatę Wyzwolenia Człowieka, NR poprzez adopcje na odległość a także programowo określoną troskę o osoby w podeszłym wieku, wystawy, protesty w formie zbierania podpisów.

Każdy z ruchów opowiadając się za fundamentalną rolą rodziny jako podstawowego środowiska wychowawczego (FC 36), podkreśla, że właśnie w rodzinie dziecko otrzymuje pierwsze i decydujące wyobrażenia związane z prawdą i dobrem, uczy się, że być osobą, to znaczy kochać i być kochanym (FC 37-39). W *Familiaris consortio* została ukazana rola współpracy rodziców ze wspólnotami chrześcijańskimi i różnymi grupami wychowawczymi (FC 40). Omówione w artykule ruchy równoległe z formacją małżeństw prowadzą także formację (specyficzną) dzieci i młodzieży ukierunkowaną na realizację zadań wychowawczych rodziny chrześcijańskiej (np. RŚ-Ż, Ruch Gen wł. *generazione nuova* – nowe pokolenie, dziecięce i młodzieżowe struktury Ruchu Focolari).

Trzecie zadanie rodziny chrześcijańskiej określone w FC odnosi się do uczestnictwa „w rozwoju społeczeństwa” (FC 42-48). W rodzinie rozumienie wspólnego „my” nie ogranicza się do więzi tylko między małżonkami, rodzicami z dziećmi i dziećmi między sobą. Obejmuje równocześnie, z natury wynikające, odniesienie owego „my” do Boga i do społeczeństwa⁵⁴. Doświadczenie komunii i uczestnictwa

⁵⁴ Por. J. Krucina, *Komentarz do adhortacji „Familiaris consortio”*, w: Jan Paweł II, *Familiaris consortio*, Wrocław 1998, s. 169-170.

w ruchach jest dla rodzin przygotowaniem do zaangażowania się w życie społeczne. W ten sposób stają się one narzędziem do humanizacji i personalizacji społeczeństwa (FC 43). Poszczególne ruchy na drodze realizacji własnych charyzmatów podejmują także różnorodne działania i akcje w ramach służby społecznej. Są to: opieka nad osobami w podeszłym wieku, a także nad osobami owdowiałymi oraz dziećmi osieroconymi (NR). To również propagowanie praw rodziny, dzięki formacji intelektualnej opartej na nauczaniu Kościoła (DK, RRN, NR); obrona i rozwój dobra wszystkich ludzi i każdego człowieka; a także troska o „ład międzynarodowy” (FC 48), czego przejawem jest działalność ruchów o charakterze międzynarodowym (RRN, NR).

Ostatnie (czwarte) z zasadniczych zadań rodziny chrześcijańskiej wyznaczonych w FC wiąże się z uczestnictwem „w życiu i misji Kościoła” (FC 49-64). To zadanie jest realizowane w ruchach zasadniczo poprzez dążenie rodzin do urzeczywistnienia *Ecclesia domestica* (domowego Kościoła), stanowiącego odbicie tajemnicy Kościoła (FC 49). Dokonuje się to dzięki miłości małżeńskiej i rodzinnej, pielęgnowanej w rodzinach poprzez środki formacyjne właściwe danemu ruchowi. Szczególną rolę odgrywa tu duchowość małżeńska i rodzinna oparta na ewangelicznych zasadach. W *Familiaris consortio* Jan Paweł II podkreśla, że małżeństwo i rodzina „wezvani są do przyjęcia słowa Pańskiego, objawiającego im zdumiewającą nowość – Dobrą Nowinę – ich życia małżeńskiego i rodzinnego, które Chrystus uczynił świętym i uświęcającym” (FC 51). Aktualizacją tego przesłania jest specyficzna dla Domowego Kościoła i Nowych Rodzin forma samowychowania, jaką jest życie słowem Boga i tzw. Słowem Życia, które staje się źródłem wzajemnego ubogacania się poprzez dzielenie się doświadczeniami życia Ewangelią (NR). Duchowość rodzinną we wszystkich opisanych ruchach cechuje chrystocentryzm, eucharystyczność, maryjność, eklezjalność, a wzorem staje się ideał rodziny z Nazaretu. Istotne miejsce w takiej duchowości zajmuje wspólnotowa i osobista modlitwa (np.: namiot spotkania – DK; rozważanie – NR)⁵⁵ oraz życie sakramentalne (FC 55). Eucharystia jest ukazywana we wszystkich ruchach jako źródło miłości małżeńskiej i rodzinnej.

Jan Paweł II podkreśla, że „w zależności od tego, w jakim stopniu rodzina chrześcijańska przyjmie Ewangelię i dojrzeje w wierze, w takim staje się wspólnotą ewangelizującą” (FC 52). Uczestnictwo rodziny w ewangelizacyjnej misji Kościoła ruchy realizują między innymi poprzez służbę na rzecz Kościoła lokalnego i jego instytucji (np. członkowie ruchów pełnią posługę w poradniach życia rodzinnego), a także poprzez dawanie świadectwa chrześcijańskiego życia (spotkania otwarte dla innych rodzin, prasa, strony internetowe ruchów, kongresy międzynarodowe).

⁵⁵ Zob. J. Skudro, *Szkola modlitwy*, Kraków 2011.

Spśród niewątpliwie wielu cech specyficznych charakteryzujących pedagogie poszczególnych ruchów wskazuję tylko te, które szczególnie wyodrębniają tożsamość danego ruchu. Są to: w Domowym Kościele budowanie wspólnoty rodzinnej *eklezjoli* rozumianej jako domowy Kościół. To budowanie dokonuje się na drodze formacji poprzez etapy ewangelizacji i katechumenatu rodzinnego; w Ruchu Rodzin Nazaretańskich jest to duchowość nazaretańska realizowana w oparciu o „środki ubogie” na wzór życia Świętej Rodziny w Nazarecie⁵⁶; w Nowych Rodzinach jest to duchowość jedności otwarta na dialog ekumeniczny i międzyreligijny.

Przedstawiony zarys pedagogii trzech wybranych ruchów i wspólnot działających na terenie archidiecezji katowickiej nie wyczerpuje całego ich bogactwa wpływającego ożywczo na życie rodzin, lecz chce być podstawą do wytyczenia dalszych kierunków do badań nad fenomenem nowych ruchów i wspólnot na rzecz dobra rodziny. Jan Paweł II podkreślił w *Familiaris consortio*, że Synod Biskupów poświęcony rodzinie wyraźnie uznał za pożyteczny wkład ruchów i stowarzyszeń katolickich w dzieło formacji i apostołstwa rodzin. Ich zadaniem powinno być nadal „rozbudzanie w wiernych żywego poczucia solidarności, ułatwianie prowadzenia życia inspirowanego Ewangelią i wiarą Kościoła, kształtowanie sumień według chrześcijańskich wartości, a nie według opinii publicznej, zachęcanie do dzieł wzajemnej miłości oraz miłości do innych w duchu owego otwarcia, który sprawia, że rodzina chrześcijańska staje się prawdziwie źródłem światła i zdrowym zaczynem dla innych rodzin” (FC 72).

RIASSUNTO

Pedagogie dei movimenti moderni ecclesiali in risposta alla *Familiaris Consortio*

Durante il V Sinodo dei Vescovi nel 1980, dedicato alla famiglia cristiana è stato costatatato un estremo bisogno della presenza pastorale della Chiesa per sostenere le famiglie. Il Sinodo ha espressamente riconosciuto anche l'utile apporto di associazioni di spiritualità, di formazione e di apostolato. Questo contributo mette in evidenza le pedagogie (in quanto stili di formazione) di alcuni movimenti e comunità ecclesiali presenti nella arcidiocesi di Katowice mostrandone in quanto una risposta reale ed efficace all'invito di Giovanni Paolo II – espresso nella *Familiaris consortio* – affinché le famiglie cristiane diventino una vera sorgente di luce e un sano fermento per le altre.

Parole chavi: famiglia, movimenti ecclesiali, le comunità per la famiglia

⁵⁶ Zob. T. Dajczer, *Rozważania o wierze, Z zagadnień teologii duchowości*, Częstochowa 1992, s. 5; S. Józwiak, *Formacja ku dojrzałości w wierze. Studium o formacji duchowej w Ruchu Rodzin Nazaretańskich*, Warszawa 2002, s. 23-24.